

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

หรือปราชญ์ชาวบ้าน ในเขตตำบลทุ่งลูกนก

ตำบลทุ่งลูกนก

คำนำ

ปราชญ์ชาวบ้าน คือ ครู หรือใครก็ตามที่มีภูมิปัญญาไทยที่เป็นเลิศ สามารถนำมาปฏิบัติได้จริง ที่หลายคนยกย่องกันว่า “ปราชญ์ชาวบ้าน” มีสาขาองค์ความรู้ที่หลากหลาย ตามความถนัดและการปฏิบัติของแต่ละคน ซึ่งมีองค์ความรู้ที่มีการหล่อหลอม ซึมซับ บ่มเพาะ คั้นคว่ำ ทดลองโดยใช้วิถีชีวิตของตนเอง เพื่อทดสอบความถูกต้อง คิดสรรกลั่นกรองสิ่งที่มีคุณค่าแก่ชีวิต แก่ผืนแผ่นดิน แล้วถ่ายทอดให้ผู้อื่นได้สืบสานต่อทั้งที่เป็นมรดก และทั้งที่เป็นสมบัติทางปัญญา

ดังนั้นประสบการณ์ความคิด และวิถีการดำรงชีวิตของบุคคลเหล่านั้น ล้วนเป็นขุมทรัพย์ทางปัญญาที่สำคัญยิ่งของแผ่นดิน ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งลูกนก ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของผู้ที่ทำคุณประโยชน์ เสียสละ และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อคนในชุมชน

องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งลูกนก จึงได้จัดทำทะเบียนภูมิปัญญาท้องถิ่น ขึ้นเพื่อยกย่อง และเผยแพร่ให้ชนรุ่นหลังได้ถือเป็นแบบอย่างในการดำรงชีวิตต่อไป

องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งลูกนก

สารบัญ

บทที่ ๑ แนวคิดเกี่ยวกับฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

บทที่ ๒ ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นและปราชญ์ชาวบ้านในด้านต่างๆ

- ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านเกษตรกรรม
- ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอุตสาหกรรม (พริกแกงเผ็ด)
- ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านศิลปกรรม (ผ้ามัดย้อมพรมเช้คเท้า)
- ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรม (งานแกะสลัก งานประดิษฐ์)
- ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอื่นๆ (ขนมไทย)

บทที่ ๑

แนวคิดเกี่ยวกับฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

๑.๑ วัตถุประสงค์

๑. เพื่อสืบสานและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญไม่ให้สูญหายไปจากชุมชน
๒. เพื่อให้ผู้รับการถ่ายทอดตระหนักถึงความสำคัญของภูมิปัญญาในท้องถิ่นของตนเอง และสามารถพัฒนาภูมิปัญญานั้นๆ ต่อไป

๑.๒ ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นคำที่มีความหมาย เช่นเดียวกับคำว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย เป็นองค์ความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นซึ่งได้รับการถ่ายทอดจากผู้รู้หรือผู้มีประสบการณ์ ซึ่งเรียกว่า ปราชญ์ชาวบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่น ซึ่งมีผู้ให้คำจำกัดความของภูมิปัญญาท้องถิ่นในลักษณะต่าง ๆ กัน ดังนี้

ในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ให้ความหมายภูมิปัญญา ไว้ว่า หมายถึง พื้น ความรู้ความสามารถสำนึกงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้อธิบายความหมายของภูมิปัญญา ดังนี้ “ภูมิปัญญาหมายถึง องค์ความรู้ ความสามารถและทักษะของคนไทยอันเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่าน กระบวนการเรียนรู้ เลือกรองร ประยุกต์ พัฒนา และถ่ายทอดสืบต่อกันมา เพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทยให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและเหมาะสมกับยุคสมัย”

กระทรวงศึกษาธิการได้อธิบายความหมายของภูมิปัญญา ไว้ว่า “ภูมิปัญญา หมายถึง ความรู้ที่เกิดจาก ประสบการณ์ในชีวิตของคนเราผ่านกระบวนการศึกษา สังเกตคิดวิเคราะห์จนเกิดปัญญา และตกผลึกมาเป็น องค์ความรู้ที่ประกอบกันขึ้นมาจากความรู้เฉพาะหลาย ๆ เรื่อง ความรู้ดังกล่าวไม่ได้แยกย่อยออกมาเป็น ศาสตร์ เฉพาะสาขาวิชาต่าง ๆ อาจกล่าวได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นจัดเป็นพื้นฐานขององค์ความรู้สมัยใหม่ที่จะ ช่วยในการเรียนรู้ การแก้ปัญหา การจัดการ และการปรับตัวในการดำเนินชีวิตของคนเรา ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็น ความรู้ที่มีอยู่ทั่วไปในสังคม ชุมชนและในการตัวของตัวเอง หากมีการสืบค้นหาเพื่อศึกษา และนำมาใช้ก็จะเป็น ที่รู้จักกันเกิดการยอมรับ ถ่ายทอด และพัฒนาไปสู่คนรุ่นใหม่ที่ตามยุคตามสมัยได้”

สารานุกรมไทย สำหรับเยาวชน ฉบับกาญจนาภิเษก (เล่มที่ ๒๓) ให้ความหมายไว้ว่า “ภูมิปัญญา ไทย” (Thai Wisdom) หมายถึง ความรู้ ความสามารถ วิธีการ ผลงานที่ค้นคว้ารวบรวมและจัดเก็บ เป็นความรู้โดยถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งมาสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง จนเกิดเป็นผลผลิตที่ดีงาม มีคุณค่า มีประโยชน์ สามารถนำมาแก้ไขปัญหาและพัฒนาชีวิตได้

สามารถ จันทรสุรีย์ (๒๕๓๖) กล่าวว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นหมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดได้เองที่ นำมาใช้ในการแก้ปัญหา เป็นสติปัญญา เป็นองค์ความรู้ทั้งหมดของชาวบ้านทั้งกว้าง ทั้งลึก ที่ชาวบ้าน สามารถ คิดเอง ทำเองโดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่แก้ปัญหาการดำเนินวิถีชีวิตในท้องถิ่นอย่างสมสมัย

กรมวิชาการ (๒๕๓๘) ให้ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่นว่า ความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ ใน ชีวิตของคนเราผ่านกระบวนการศึกษา สังเกต วิเคราะห์จนเกิดปัญญาและตกผลึกมาเป็นองค์ความรู้ที่ประกอบ กัน ขึ้นมาจากความรู้เฉพาะหลายเรื่อง ความรู้ดังกล่าวไม่ได้แยกย่อยออกมาให้เห็นเป็นศาสตร์เฉพาะสาขาวิชา ต่างๆ อาจกล่าวได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นจัดเป็นพื้นฐานขององค์ความรู้สมัยใหม่ที่จะช่วยในการเรียนรู้การจัดการ และการปรับตัวในการดำเนินชีวิตของคนเรา

รัตน์ บัณฑิต (๒๕๓๕) กล่าวว่าภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง กระบวนการของบุคคลที่มีต่อตนเอง ต่อโลก และสิ่งแวดล้อม ซึ่งกระบวนการนี้ ดังกล่าวจะมีรากฐานจากคำสอนทางศาสนา คติจารีต ประเพณีที่ได้ รับการถ่ายทอด สั่งสอนและปฏิบัติสืบเนื่องกันมาปรับปรุงเข้ากับบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงแต่ละสมัย ทั้งนี้โดยมีเป้าหมายเพื่อความสุขในส่วนที่เป็นชุมชน และปัจเจกบุคคล

ฉลาดชาย สมิตานนท์ (อ้างอิงถึงในพิสิฐ นาคำไพ. ๒๕๓๗) ให้ความหมายว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ สติปัญญาอันเกิดจากการเรียนรู้สะสมถ่ายทอดประสบการณ์ที่ยาวนานของผู้คนในท้องถิ่นซึ่งได้ทำหน้าที่ชี้แนะ ว่าการจะใช้ชีวิตอย่างยั่งยืนและถาวรกับธรรมชาติรอบตัวนั้นทำอย่างไรซึ่งในที่สุด ภูมิปัญญาท้องถิ่น อาจถูก ยกย่องให้หมายถึงอุดมการณ์ของการใช้ชีวิตที่เรียบง่าย บนพื้นฐานของการไม่เบียดเบียนสรรพสิ่งทั้งหลายทั้ง ปวงที่มีชีวิต สัตว์ พืช และมนุษย์ด้วยตัวเองตลอดจนสิ่งไม่มีชีวิตรอบข้าง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (ม.ป.ป.) กล่าวถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยว่า เป็นองค์ความรู้ ความสามารถ และทักษะของคนไทยที่เกิดจากสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเลือกสรร เรียนรู้ปรับปรุง แต่ง และถ่ายทอดสืบต่อกันมา เพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทยให้สมดุลกับสภาพแวดล้อม และเหมาะสมกับยุคสมัย

จากความหมายดังกล่าว อาจสรุปว่าภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึงองค์ความรู้หรือสิ่งที่สั่งสมกันมาตั้งแต่ อดีตซึ่งเป็นประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตของคนในท้องถิ่น ซึ่งได้ผ่านการคิดค้นและปรับปรุงเปลี่ยนแปลง จนได้แนวทางที่เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพสังคม เป็นที่ยอมรับนับถือจากบุคคลทั่วไป ถือเป็นแบบอย่างใน การดำรงชีวิตที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมา

๑.๓ ความสำคัญของภูมิปัญญาไทย

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ คนไทยได้สร้างชาติ สร้างความเป็นปึกแผ่นมั่นคงของบ้านเมือง มี การดำรงชีวิตด้วยความสุขร่มเย็นอยู่ได้จนถึงทุกวันนี้ เพราะได้ใช้ภูมิปัญญาของตนมาตลอด ภูมิปัญญาไทยจึงมี ความสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้

๑. ช่วยสร้างชาติให้เป็นปึกแผ่นมั่นคง
๒. สร้างความภาคภูมิใจและศักดิ์ศรีเกียรติภูมิแก่คนไทย
๓. สามารถปรับ ประยุกต์หลักธรรมคำสอนทางศาสนาใช้กับชีวิตได้อย่างเหมาะสม
๔. สร้างความสมดุลระหว่างคนกับสังคมและธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน
๕. ช่วยเปลี่ยนแปลงปรับปรุงวิถีชีวิตของคนไทยให้เหมาะสมได้ตามยุค

ประกอบ ใจมั่น ได้กล่าวถึงความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ดังนี้ คือ

๑. ช่วยให้สมาชิกในชุมชน หมู่บ้านดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข
๒. ช่วยสร้างความสมดุลระหว่างคนกับธรรมชาติแวดล้อม
๓. ช่วยให้ผู้คนดำรงตนและปรับเปลี่ยนทันต่อความเปลี่ยนแปลงและผลกระทบอันเกิดจากสังคม ภายนอก
๔. เป็นประโยชน์ต่อการทำงานพัฒนาชนบทของเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อที่จะได้กำหนด ท้าที่การทำงานให้กลมกลืนกับชาวบ้านมากยิ่งขึ้น

๑.๔ ลักษณะของภูมิปัญญาไทย

ลักษณะของภูมิปัญญาไทย มีดังนี้

๑. ภูมิปัญญาไทยเป็นเรื่องใช้ ความรู้(Knowledge) ทักษะ(Skill) ความเชื่อ(Belief) และ พฤติกรรม (Behavior)

๒. ภูมิปัญญาไทยแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคนคนกับธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ

๓. ภูมิปัญญาไทยเป็นองค์รวมหรือกิจกรรมทุกอย่างในชีวิต

๔. ภูมิปัญญาไทยเป็นเรื่องของการแก้ไขปัญหา การจัดการ การปรับตัว การเรียนรู้ เพื่อคงความอยู่รอดของบุคคล ชุมชน และสังคม

๕. ภูมิปัญญา เป็นแกนหลัก หรือกระบวนทัศน์ในการมองชีวิต เป็นพื้นความรู้ในเรื่องต่าง ๆ

๖. ภูมิปัญญาไทยมีลักษณะเฉพาะหรือมีเอกลักษณ์ในตัวเอง

๗. ภูมิปัญญาไทยมีการเปลี่ยนแปลง เพื่อการปรับสมดุลในพัฒนาการทางสังคมตลอดเวลา ขอบข่ายของภูมิปัญญาไทย

๑.๕ การกำหนดขอบข่ายของภูมิปัญญาไทย

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม ได้กำหนดขอบข่ายของภูมิปัญญา ไทยไว้ ๕ ด้าน ดังนี้

๑. ภูมิปัญญาด้านเกษตรกรรม หมายถึง การผสมผสานการเกษตรและเทคโนโลยีโดยพัฒนาบนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิม รวมทั้งความสามารถในกาแก้ปัญหาต่างๆได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒. ภูมิปัญญาด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึง การอนุรักษ์ธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรม การถ่ายทอดความรู้ ดั้งเดิมเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

๓. ภูมิปัญญาด้านการจัดการ สวัสดิการและธุรกิจชุมชน หมายถึง การใช้คุณธรรมและจริยธรรมใน ด้านการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนให้มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

๔. ภูมิปัญญาด้านการรักษาโรคและการป้องกัน หมายถึง การสืบทอดความรู้ดั้งเดิม และการประยุกต์ใช้ความเชื่อท้องถิ่น เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองด้านสุขภาพอนามัย

๕. ภูมิปัญญาด้านการผลิตและการบริโภค หมายถึง การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการแปรรูปและการ ผลิตเพื่อการบริโภคอย่างผลิตเพื่อการบริโภคอย่างปลอดภัย ประหยัดและเป็นธรรม อันเป็น กระบวนการให้ ชุมชนท้องถิ่นสามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ได้กำหนดฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อดำเนินการประเมิน ประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Local Performance Assessment: LPA) ดังนี้

๑. ด้านเกษตรกรรม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการกสิกรรม/การปศุสัตว์/การประมง/การป่าไม้ เช่น การทำการเกษตรแบบผสมผสาน, เกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นต้น

๒. ด้านหัตถกรรม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในงานฝีมือหรืองานช่างที่ทำด้วยมือและอุปกรณ์อย่างง่าย โดยไม่ใช้เครื่องจักรเป็นองค์ประกอบหลักในการผลิต เช่น งานจักสาน, งานแกะหนังตะลุง, งานทอผ้าด้วยมือ, งานเย็บปักถักร้อย, การทำหัวโชน เป็นต้น

๓. ด้านอุตสาหกรรม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในงานที่ใช้ทุน แรงงาน และเครื่องจักรเป็นองค์ประกอบ หลักในการผลิต โดยมีเป้าหมายการผลิตสิ่งของจำนวนมากเพื่อการค้า และรวมถึงงานด้านการบริการเช่น การ ทำเครื่องเรือนจากไม้แปรรูป, การแปรรูปสิ่งต่างๆ จากยางพารา เป็นต้น

๔. ด้านกาแพทย์ไทย คือภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการดูแลและรักษาสุขภาพแบบพื้นบ้าน เช่น การ หัตถเวชกรรมไทย, การใช้สมุนไพรในการรักษาโรค เป็นต้น

๕. ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งการอนุรักษ์ การพัฒนา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน เช่น การบวชป่า, การสืบชะตาแม่น้ำ, การทำแนวปะการังเทียม, การอนุรักษ์ป่าชายเลน เป็นต้น

๖. ด้านศิลปกรรม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะสาขาต่างๆ เช่น จิตรกรรม, ประติมากรรม, นาฏศิลป์, ดนตรี, ทัศนศิลป์, คีตศิลป์, การละเล่นพื้นบ้านและการนันทนาการ

๗. ด้านภาษาและวรรณกรรม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการใช้ภาษาทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน

๘. ด้านอื่นๆ เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านความเชื่อ ศาสนา ประเพณี พิธีกรรม อาหารพื้นบ้าน เป็นต้น

๑.๖ ประเภทของภูมิปัญญาไทย

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ แบ่งสาขาหรือประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น ไว้ ๑๑ สาขา ดังนี้

๑. สาขาเกษตรกรรม
๒. สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม
๓. สาขาการแพทย์แผนไทย
๔. สาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
๕. สาขากองทุนและธุรกิจชุมชน
๖. สาขาสวัสดิการ
๗. สาขาศิลปกรรม
๘. สาขาการจัดการองค์กร
๙. สาขาภาษาและวรรณกรรม
๑๐. สาขาศาสนาและประเพณี
๑๑. สาขาการศึกษา

คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม แบ่งประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ ๗ ประเภท ดังนี้

๑. ภูมิปัญญาด้านการเกษตร
๒. ภูมิปัญญาด้านเศรษฐกิจ
๓. ภูมิปัญญาด้านศาสนาคุณธรรมจริยธรรมค่านิยมความเชื่อ
๔. ภูมิปัญญาด้านการจัดการทรัพยากรและการพัฒนาหมู่บ้าน
๕. ภูมิปัญญาด้านศิลปะ
๖. ภูมิปัญญาด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม
๗. ภูมิปัญญาด้านภาษาและวรรณกรรม

สารานุกรมไทย สำหรับเยาวชน ฉบับกาญจนาภิเษก (เล่มที่ ๒๓) จัดแบ่งสาขาภูมิปัญญาไทย ออกเป็น ๑๐ สาขา ดังนี้

๑. สาขาเกษตรกรรมเกษตรกรรม หมายถึง ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ ทักษะและเทคนิคด้านการเกษตรกับเทคโนโลยี โดยการพัฒนาบนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิม ซึ่งคนสามารถ พึ่งตนเอง ในภาวะการณ์ต่างๆได้

๒. สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม หมายถึง การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ เพื่อชะลอการนำเข้าตลาด เพื่อแก้ปัญหาด้านการบริโภคอย่างปลอดภัย ประหยัดและเป็น ธรรม อันเป็นกระบวนการที่ทำให้ชุมชนท้องถิ่น

๓. สาขาการแพทย์แผนไทย หมายถึง ความสามารถในการจัดการป้องกัน และรักษาสุขภาพ ของคนในชุมชน โดยเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเอง ทางด้านสุขภาพ และอนามัยได้

๔. สาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความสามารถเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งการอนุรักษ์ การพัฒนาและการใช้ประโยชน์จากคุณค่าของ ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

๕. สาขากองทุนและธุรกิจชุมชน หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการด้านการสะสม และบริการกองทุน และธุรกิจชุมชน ทั้งที่เป็นเงินตรา และโภคทรัพย์ เพื่อส่งเสริมชีวิตความเป็นอยู่ของ สมาชิกในชุมชน

๖. สาขาสวัสดิการ หมายถึง ความสามารถในการจัดสวัสดิการในการประกันคุณภาพชีวิต ของคนให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

๗. สาขาศิลปกรรม หมายถึง ความสามารถในการผลิตผลงานทางด้านศิลปะสาขาต่างๆ

๘. สาขาการจัดการองค์กร หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการดำเนินงานของ องค์กรชุมชนต่างๆ ให้สามารถพัฒนา และบริหารองค์กรของตนเองได้ ตามบทบาท และหน้าที่ขององค์กร

๙. สาขาภาษาและวรรณกรรม หมายถึง ความสามารถผลิตผลงานเกี่ยวกับด้านภาษา ทั้งภาษาถิ่น ภาษาโบราณ ภาษาไทย และการใช้ภาษา ตลอดทั้งด้านวรรณกรรมทุกประเภท

๑๐. สาขาศาสนาและประเพณี หมายถึง ความสามารถประยุกต์ และปรับใช้หลักธรรมคำ สอนทางศาสนาความเชื่อ และประเพณีดั้งเดิมที่มีคุณค่าให้เหมาะสมต่อการประพฤติปฏิบัติ ให้บังเกิดผลดีต่อ บุคคลและสิ่งแวดล้อม

บทที่ ๒

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นและปราชญ์ชาวบ้านในด้านต่างๆ

๑. ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านเกษตรกรรม

เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ ด้านเกษตรกรรม และด้านหัตถกรรม

ชื่อ - สกุล นายสายยันต์ จันทร์ธา อายุ 56 ปี

ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ 109 หมู่ 12 ต. ท่งลูกนก อ. กำแพงแสน จ.นครปฐม

เบอร์โทร 08 -7170 – 3610

E - mail : Sayyan25012510@gamil.com

สถานะภาพคงอยู่ของภูมิปัญญาท้องถิ่นในปัจจุบัน

มีการปฏิบัติสืบทอดโดยทั่วไปหรืออย่างกว้างขวาง

การได้มาซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่น

สืบทอดจากบรรพบุรุษ ระยะเวลาการได้มาของภูมิปัญญา (ระบุจำนวนปี) 45 ปี

ประโยชน์ของภูมิปัญญาท้องถิ่น (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)

ลดรายจ่าย

เพิ่มรายได้

เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตการเกษตร

การเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่น

บอกเล่าสืบทอดกันมาในชุมชน

ประวัติความเป็นมา จุดเด่น เอกลักษณะที่โดดเด่นเฉพาะพื้นที่ และความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น

เกิดจากในสมัยก่อนที่บ้านมีการทำนาและเก็บข้าวไว้กินเอง ได้ทำการดำข้าว เพื่อแยกข้าวเปลือกกับเมล็ดข้าวสารออกจากกัน ผลพลอยได้ก็จะได้แกลบ และรำ พร้อมด้วยการเลี้ยงโคไล่ทุ่ง คุณพ่อจึงคิดนำมูลโคมาผสมกับแกลบและรำหมักไว้ประมาณ 7 วัน เพื่อทำปุ๋ยหมัก ไล่ไล่พืชผักหลังบ้านที่ปลูกไว้ ผลปรากฏว่าพืชผักงามได้ผลผลิตดี หลังจากนั้นเกิดแนวคิดที่จะทำปุ๋ยหมักไว้ใช้เพื่อลดต้นทุนในการใช้ปุ๋ยเคมี และมีการพัฒนาเผยแพร่ความรู้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านห้วยผักชี (ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน) เริ่มก่อตั้งเมื่อปี 2555 จำนวนสมาชิกเริ่มแรก 328 คน ซึ่งเป็นสถานที่ที่คนในหมู่บ้านใช้เป็นศูนย์กลางรวบรวมข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ เพื่อสร้างโอกาสและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ขึ้น โดยการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนประสบการณ์ สืบทอด ภูมิปัญญา วัฒนธรรม ค่านิยม และเอกลักษณ์ของชุมชน เน้นการสร้างนิสัยการเรียนรู้เพื่อวิถีชีวิตพึ่งตนเอง ก่อให้เกิดความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน

รายละเอียดขั้นตอนและวิธีการของภูมิปัญญาท้องถิ่น

๑. เป็นแหล่งผลิตพืชผัก ผลไม้ อินทรีย์ (ไร้สารพิษ)
๒. เป็นแหล่งเรียนรู้ต้นแบบสำหรับเกษตรกรรายอื่นๆ หรือองค์กรต่างๆ ที่มีความสนใจ
๓. เป็นสถานที่แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ของปราชญ์ชาวบ้านในด้านการเกษตร

กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์บ้านห้วยผักชี

กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์บ้านห้วยผักชี จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๕๖ ตั้งอยู่ที่ ๓๐๙ หมู่ที่ ๑๒ ตำบลทุ่งลูกนก อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม สมาชิกจำนวน ๑๒ คน มีเงินทุน จำนวน ๒๕,๐๐๐ บาท

วัตถุประสงค์

เป็นการรวมกลุ่มเพื่อผลิตผัก ผลไม้ อินทรีย์(ไร้สารพิษ) เพื่อส่งให้กับโครงการเพื่อนพึ่ง (ภา) ยามยาก และตลาดผู้บริโภคอินทรีย์ทั่วไป นอกจากนั้นกลุ่มยังเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับเกษตรกรรายอื่นๆที่สนใจ

รายชื่อคณะกรรมการ

๑. นายสายยันต์ จันทรา	ตำแหน่ง	ประธาน
๒. นายวิโรจน์ โต๊ะน้อย	ตำแหน่ง	รองประธาน
๓. นางสุรรัตน์ นวลสงฆ์	ตำแหน่ง	เหรัญญิก
๔. นางกัญญา จันทรา	ตำแหน่ง	เลขานุการ
๕. นางวรรณภา โต๊ะน้อย	ตำแหน่ง	ฝ่ายควบคุมการผลิต
๖. นางชั้นทอง ภัคดี	ตำแหน่ง	ฝ่ายการตลาด
๗. นางมุกดา วรวงษ์	ตำแหน่ง	ประชาสัมพันธ์
๘. นางสาวบุญมี จันทรา	ตำแหน่ง	ปฏิคม
๙. นางระเบียบ จันทรา	ตำแหน่ง	กรรมการ
๑๐. นางสมนึก จันทรา	ตำแหน่ง	กรรมการ
๑๑. นางสมร วรวงษ์	ตำแหน่ง	กรรมการ
๑๒. นางอนงค์ ภัคดี	ตำแหน่ง	กรรมการ

การดำเนินงาน

ผลิตพืชผัก ผลไม้ อินทรีย์ (ไร้สารพิษ) ให้แก่โครงการเพื่อนพึ่ง(ภา)ยามยาก และตลาดผู้บริโภคที่สนใจทั่วไป

การผลิตพืช ผักอินทรีย์ (ไร้สารพิษ)

กลุ่มแม่บ้านห้วยผักชี

ตั้งอยู่ที่บ้านเลขที่ ๑๐๙ หมู่ที่ ๑๒ ตำบลทุ่งลูกนก อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ก่อตั้งเมื่อ วันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๕๖ มีสมาชิก จำนวน ๑๒ คนมีเงินทุน จำนวน ๒๕,๐๐๐ บาท

วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่มเพื่อให้แม่บ้าน ลดรายจ่าย,เพิ่มรายได้ โดยการผลิตเครื่องใช้อุปโภคในครัว/บริโภคในครัวเรือน เช่น การทำน้ำยาเอนกประสงค์ การปลูกพืชผักสวนครัว(ปลอดสารพิษ) การผลิตน้ำสมุนไพร เป็นต้น

รายชื่อคณะกรรมการ

๑. นางกัญญา จันทรา	ตำแหน่ง	ประธาน
๒. นางมุกดา วรวงษ์	ตำแหน่ง	รองประธาน
๓. นางสุรรัตน์ นวลสงฆ์	ตำแหน่ง	เหรัญญิก
๔. นางสมร วรวงษ์	ตำแหน่ง	กรรมการ
๕. นางวรรณภา โต๊ะน้อย	ตำแหน่ง	กรรมการ
๖. นางระเบียบ จันทรา	ตำแหน่ง	กรรมการ
๗. นางสมนึก จันทรา	ตำแหน่ง	กรรมการ
๘. นางสาวบุญมี จันทรา	ตำแหน่ง	กรรมการ
๙. นางพร เสื่องามเอี่ยม	ตำแหน่ง	กรรมการ
๑๐. นางตุ๊กตา โต๊ะน้อย	ตำแหน่ง	กรรมการ
๑๑. นางอนงค์ ภัคดี	ตำแหน่ง	กรรมการ

การดำเนินงาน

๑. ดำเนินกิจกรรมแปรรูปอาหาร ทำน้ำยาเอนกประสงค์ น้ำสมุนไพร
๒. จำหน่ายสินค้า ผลิตภัณฑ์ชุมชนให้แก่ผู้บริโภคที่สนใจ
๓. ผลิตสินค้า OTOP
๔. เป็นกลุ่มสนับสนุนให้กิจกรรมต่างๆของชุมชน

๙. การส่งเสริมอาชีพ

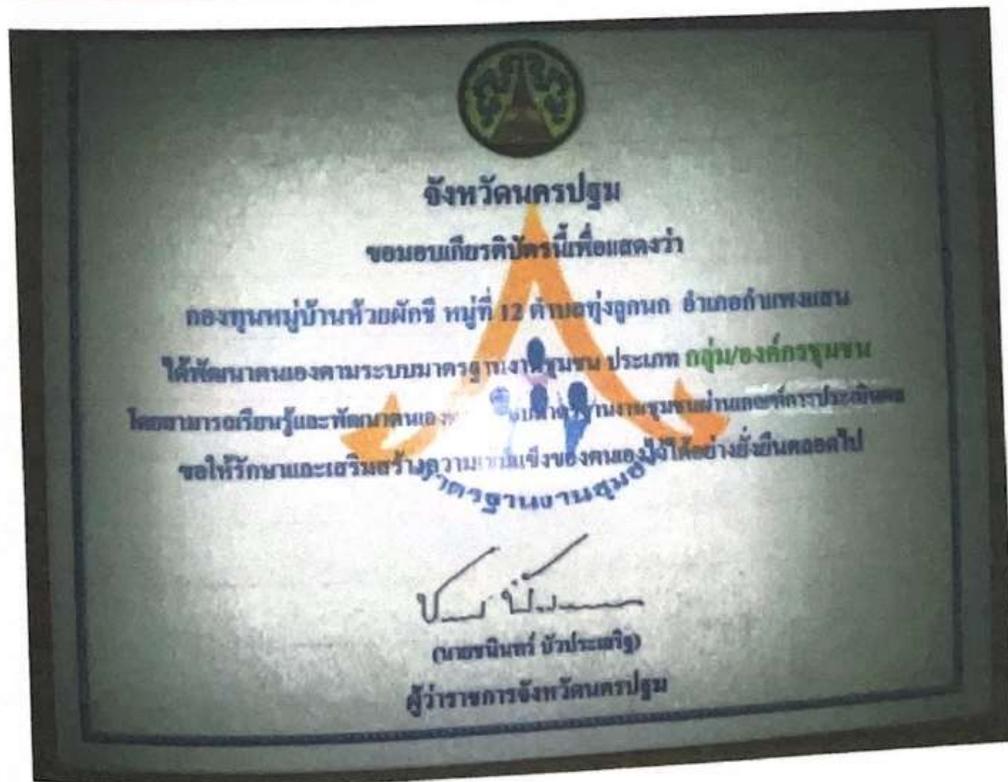
- ส่งเสริมให้คนในหมู่บ้าน/ตำบล รวมกลุ่มกันเพื่อประกอบอาชีพเสริม เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว
- เข้าร่วมเป็นอาสาสมัครแรงงาน โดยมีการเขียนโครงการเพื่อขอรับงบประมาณจากกระทรวงแรงงาน เพื่อนำมาส่งเสริมอาชีพให้คนในตำบล

๑๐. การส่งเสริมทุนชุมชน

- ร่วมกับผู้นำชุมชนจัดเก็บข้อมูล ศึกษา วิเคราะห์ทุนชุมชนที่มีอยู่ในหมู่บ้าน/ตำบล เพื่อนำไปสู่การพัฒนาในอนาคตต่อไป
- ร่วมกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องดำเนินการพัฒนาทุนชุมชนที่มีอยู่ โดยตั้งศักยภาพของทุนชุมชนนั้น ไปสู่การพัฒนาแบบองค์รวม
- ส่งเสริมให้คำแนะนำการจัดตั้งกลุ่มในการผลิตสินค้าจำหน่าย โดยการรวมกลุ่มกัน มีการจัดตั้งกลุ่ม

๒. ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอุตสาหกรรม (พริกแกงเผ็ด)

เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ ด้านอุตสาหกรรม
ตั้งกลุ่ม สัมมาชีพ พริกแกงเผ็ด “ตราวัยทอง”

ชื่อ - สกุล นายประจักษ์ สังข์ทอง อายุ 36 ปี

ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ 68 หมู่ 21 ต. หุ่งลูกนก อ. กำแพงแสน จ.นครปฐม

เบอร์โทร 08 -6909 – 4199

สถานะภาพคงอยู่ของภูมิปัญญาท้องถิ่นในปัจจุบัน

มีผู้สืบทอดและปฏิบัติอยู่

การได้มาซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่น

สืบทอดจากบรรพบุรุษ ระยะเวลาการได้มาของภูมิปัญญา (ระบุจำนวนปี) 3 ปี

ประโยชน์ของภูมิปัญญาท้องถิ่น (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)

เพิ่มรายได้

การเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่น

บอกเล่าสืบทอดกันมาในชุมชน

ประวัติความเป็นมา จุดเด่น เอกลักษณ์ที่โดดเด่นเฉพาะพื้นที่ และความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น

เกิดจากกลุ่มแม่ครัวที่มีฝีมือในการทำอาหารในชุมชน ได้พัฒนาสูตรพริกแกงให้มีรสชาติที่โดดเด่น มีความอร่อย มีกลิ่นหอมเครื่องแกงเป็นเอกลักษณ์ ซึ่งวัตถุดิบหลายๆ อย่างสามารถหาได้จากชุมชน เช่น มะกรูด ข่า ตะไคร้ ทำให้เกิดกลุ่ม สัมมาชีพ พริกแกงเผ็ด “ตราวัยทอง” เป็นอีกช่องทางหนึ่งที่สามารถสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน

รายละเอียดขั้นตอนและวิธีการของภูมิปัญญาท้องถิ่น

การเตรียมวัตถุดิบ

- พริกแห้ง
- หอมแดง
- ผิวมะกรูด
- กระเทียม
- ตะไคร้
- กะปิ
- ข่า
- เกลือ

วิธีการทำ

นำผิวมะกรูดมาบดหรือปั่นให้ละเอียดแล้วพักทิ้งไว้ จากนั้นนำพริกแห้ง, ข่า, ตะไคร้, กระเทียม, หอมแดง และเกลือ มาคลุกเคล้าแล้วนำมาบดให้เข้ากัน จากนั้นใส่กะปิ แล้วบดต่อจนได้ความละเอียดที่ต้องการ จากนั้นนำมาใส่บรรจุ ตีฉลากล

ราคาจำหน่าย กิโลกรัมละ ๕๐ บาท

รูปภาพประกอบภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอุตสาหกรรม

๓. ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านศิลปกรรม(ผ้ามัดย้อมพรมเช้คเท้า)

เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ ด้านศิลปกรรม
กลุ่ม ฝักอาชีพชุมชนระยะสั้น

ชื่อ - สกุล นางนัทธมน ไชยโชติ อายุ 52 ปี

ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ 124 หมู่ 22 ต. พุงลูนก อ. กำแพงแสน จ.นครปฐม

เบอร์โทร 08 -7155 – 2290

สถานะภาพคงอยู่ของภูมิปัญญาท้องถิ่นในปัจจุบัน

มีผู้สืบทอดและปฏิบัติอยู่

การได้มาซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่น

เจ้าของภูมิปัญญาเอง/คิดค้นขึ้นมาใหม่ ระยะเวลาการได้มาของภูมิปัญญา (ระบุจำนวนปี) 7 ปี

ประโยชน์ของภูมิปัญญาท้องถิ่น (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)

เพิ่มรายได้

การเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ผ่านวิทยากรชุมชน

สื่อเทคโนโลยี เช่น วีดิทัศน์ แอปบันทึกเสียง ภาพนิ่ง สื่อคอมพิวเตอร์ สื่อออนไลน์

ประวัติความเป็นมา จุดเด่น เอกลักษณ์ที่โดดเด่นเฉพาะพื้นที่ และความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น

เริ่มจากเป็นวิทยากรศึกษาการทำ มีการฝึกหัดทำให้เป็นก่อนจากนั้นได้เผยแพร่ให้ชุมชนให้มีการจัดตั้งกลุ่มฝักทำในระยะสั้น เป็นงานฝีมือของชุมชน และเกิดการเรียนรู้การใช้วัสดุที่เหลือใช้มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในชุมชน

การทำผ้ามัดย้อม

การทำพรมเช็ดเท้าด้วยเศษผ้า

๔. ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรม(งานแกะสลัก งานประดิษฐ์)

เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ ด้านหัตถกรรม

ชื่อ - สกุล นางสาวนิลรัตน์ ปิรมณี อายุ 66 ปี

ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ 53 หมู่ 22 ต. พุงตุ๊กนกก อ. กำแพงแสน จ.นครปฐม

เบอร์โทร 08 -6166 – 2102

สถานะภาพคงอยู่ของภูมิปัญญาท้องถิ่นในปัจจุบัน

มีผู้สืบทอดและปฏิบัติอยู่

การได้มาซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่น

พัฒนาต่อยอดจากภูมิปัญญาเดิม ระยะเวลาการได้มาของภูมิปัญญา (ระบุจำนวนปี) 16 ปี

ประโยชน์ของภูมิปัญญาท้องถิ่น (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)

เพิ่มรายได้

การเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่น

บอกเล่าสืบทอดกันมาในชุมชน

ผ่านปราชญ์ชาวบ้าน

ประวัติความเป็นมา จุดเด่น เอกลักษณะที่โดดเด่นเฉพาะพื้นที่ และความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น

เรียนรู้พื้นฐานเบื้องต้นจากในสถานศึกษาแล้วฝึกฝนด้วยตนเองจนเกิดความชำนาญงานที่เกี่ยวข้องกับงานฝีมือ เช่น งานแกะสลักผลไม้และวัสดุของอ่อน งานประดิษฐ์ดอกไม้จากธรรมชาติและเศษวัสดุ งานใบตอง ฯลฯ ถ่ายทอดความรู้สู่เด็กและเยาวชนได้รับรางวัลจากการประกวดแข่งขันในระดับต่างๆ เช่น ระดับเขตพื้นที่การศึกษา ระดับจังหวัด ระดับภาค และระดับประเทศ ปัจจุบันยังเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ ทักษะให้นักเรียนในโรงเรียน กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มแม่บ้าน และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสนในบางโอกาสด้วย

การแกะสลักผลไม้และสบู

๕. ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอื่นๆ (ขนมไทย)

๖.

เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ ด้านอื่นๆ (ด้านขนมไทย)

ชื่อ - สกุล นางสาวเสียนฟ้า กุ๋นาม อายุ 63 ปี

ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ 6/1 หมู่ 1 ต. พุงลูนก อ. กำแพงแสน จ.นครปฐม

เบอร์โทร 06 -2614 - 1413

สถานะภาพคงอยู่ของภูมิปัญญาท้องถิ่นในปัจจุบัน

มีผู้สืบทอดและปฏิบัติอยู่

การได้มาซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่น

สืบทอดจากบรรพบุรุษ ระยะเวลาการได้มาของภูมิปัญญา (ระบุจำนวนปี) 20 ปี

ประโยชน์ของภูมิปัญญาท้องถิ่น (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)

เพิ่มรายได้

การเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่น

บอกเล่าสืบทอดกันมาในชุมชน

รูปภาพประกอบภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอื่นๆ
(ขนมไทย)

